

Nr 200.

Av herr **Lindhagen**, om vissa åtgärder i anledning av nationernas förbunds allmänna nedrustningskonferens år 1932.

Efter många vändor skall folkförbundets »allmänna nedrustningskonferens» omsider äga rum i början av år 1932. Då äventyras fortfarande en »verklighetsfrämmande» debatt. Icke av obekantskap med verkligheten, utan därför att man ej önskar avslöja den och sätta problemen på sin spets.

Avrustningsdebatter utan att snudda vid det som ligger bakom rustningarna måste lätt utmynna i blinda resultat. Den senaste konferensen mellan fem sjömakter om nedrustning av deras krigsflottor ledde i stort sett till att Nordamerika berättigades att bringa sin flotta upp till jämnhöjd med Englands. Av detta medgivande har den gynnade makten också börjat begagna sig. En liten vinst kan ju sägas vara, att avtal för de övriga träffades om en maximi-gräns, i stort sett sammanfallande med deras nuvarande rustningar. Vad kan väntas av sammanträffandet år 1932?

I lyckligaste fall troligen, att någon minskning i beväpningarna avtalas. Konferensens benämning yppar också, att man ej vill komma längre. Det må gärna medgivas, att detta också är ett fjät, som ej får fränkännas betydelse. Krigsfaran blir emellertid lika stor som förut. I krigens orsaker har man ej vågat fördjupa sig. Med minskade rustningar kan föras krig lika bra som tillförne. För övrigt, när kriget brutit ut och det gäller liv och död, betyda överenskommelser om rustningarnas kvantitet och humanitär krigföring mindre än intet.

Problemet för folken är således, hur man vid ett sådant konferenstillfälle skall förmå styrelserna att upptaga diskussion tillika om mänsklighetens produktiva livsintressen, d. v. s. om världsproblemet. Bliva påfrestningarna av förehavandet så stora, att sanningen ej kan hållas tillbaka, då kommer kongressen att betyda vida mer än om den fortfarande inskränker sig till någon konturlös rustningsminskning.

Sovjet framlade år 1927 ett förslag i Genève om allmän, fullständig och omedelbar avrustning. Det gick ut på ett totalt förintande av krigsapparaterna. Detta förslag lärer fortfarande i någon reviderad form ligga på folkförbundets bord.

För min del fäste jag år 1928 genom en motion och en interpellation i riksdagen uppmärksamhet på Sovjets framstöt. Vid 1931 års riksdag ha även kommunisterna rekommenderat den till understöd av svenskarna.

Vi minnas hur detta radikala uppslag upptogs första gången i Genève. Det väckte ovilja eller förakt. Man tog med ett par undantag det ej på allvar eller

ville åtminstone icke göra det. Det är fara värt, att föga större intresse skall år 1932 ägnas detsamma.

En liknande företeelse avspeglar sig även i de västerländska staternas inre politik. Där möta pacifistiska folkrörelser, som kräva allvar i leken med talet om avrustning. Regeringar och parlament rycka blott på axlarna åt dylika fantasier.

Denna sinnesfrånvaro inför fredsfrågans fundament avslöjar sig till sist visserligen. Det kan hända, att blott någon gång ett litet barn liksom i Andersens saga om kejsarens nya kläder kommer med sitt utrop, »de äro ju nakna», börjar omsider folkens uppvaknande.

Särskilt ett sådant oförblommerat uppslag som Sovjets i Genève kan påskynda sanningens annalkande. Det är riskablare för folkförbundet än för staternas regeringar och parlament att visa sig förnämt avvisande inför ett allvarligt grepp på saken. Folkstämningen har sina ögon fästade på Genève och det kan hända att ett fortsatt alltför menlöst förenklande av problemen till sist väcker egna tankar hos den allmänna meningen.

Förmodligen är nämligen Sovjets förslag, om det nu vidhålles 1932, allvarligt menat så tillvida, att det vill medverka även för egen del till en samtidig allmän och fullständig avrustning. Men det kan ock ligga andra bevekelsegrunder bakom än rent pacifistiska. Då nedsjunker förslaget till gammal västerländsk diplomati, som ofta döljer de verkliga avsikterna.

Sovjet kan icke vara främmande för svårigheterna för härskande europeiska makter att ansluta sig till den renodlade avrustningen. Vad skulle väl inträffa genom det ifrågasatta allmänna totala förstörandet av krigsberedskapen? Jo, bland åtskilligt annat, att de behärskade folkslagen i Asien och Afrika utan vidare risk och uppskov proklamerade sin frigörelse. Därav blev kanske också följd, att europeiska folk och icke minst arbetarklassen råkade ut för sämre levnadsvillkor under avsevärda tidrymder, då exploatering av de färgade raserna och deras boplatser ej vidare stodo dem till buds. Ur dylika försakelser kommer sedan att spira våldsamt missnöje, vilket lättare än nu skulle även i västerlandet leda fram till den sociala revolutionen.

Det synes mig ganska tillåtligt uttala den förmodan, att dessa konsekvenser av Sovjets förslag icke varit för initiativtagaren alldeles främmande. Jag vill tillägga, att ett öppet erkännande av dessa motiv eller rättare sagt en uppriktig odiplomatisk uppfordran att börja diskussionen med världsproblemet skulle gjort mänskligheten en större nytta. Därigenom hade den europeiska mentaliteten blivit ställd mera mot väggen utan att kunna alldeles undkomma överläggningar om de verkliga realiteterna. Det är nog enda räddningen för Europa att taga skeden i vacker hand och genom godvilliga, ömsesidigt fördelaktiga övergångsbestämmelser avskriva sina obehöriga privilegier. Sedan kommer den totala avrustningen som ett brev på posten.

Folkförbundets avrustningskongress och Sovjet böra således, såvitt jag förstår, sysselsätta sig först i efterhand med avrustningsfrågan, om man vill skapa en milstolpe i mänsklighetens utveckling. Det är världsproblemet, de

andliga och ekonomiska verkligheternas förtvivalade läge som måste överskugga en avrustningsdiskussion.

*

Här gäller det således först för vår världsdel att söka komma förbi det yttersta målet hitintills för en officiell vidsyn nämligen att söka framträda som »europé». Visserligen är det en god sak, att Europa börjar på något människovänligt sätt utbyta sin »nationalekonomi» och sina nationalkrig mot försök till inre samförstånd. Ansatserna till ett Balkanförbund och ett Pan-europa samt slitningarna om de nationella europeiska minoriteternas rättsställning äro uttryck för vad som måste röra sig i tiden.

Men européen bör numera lära sig förstå, att hans världsvälde är ställt på avskrivning. Eljest äventyrar han att komma till korta.

Hur var det den kinesiska utrikesministern svarade en svensk förmedlad tidningsintervju för någon tid sedan? Det långa svarets korta mening var följande: »Asiens tid för frigörelse från Europa är nu kommen och Kina behöver för ändamålet lägga sig till med en stark härordning.» Så förenklat kan problemet ställa sig i själva verket och så nära inpå oss ligger det. Indien är också i en ständig rörelse för sitt oberoende. Övriga engelska, franska, holländska och amerikanska asiatiska besittningars väldiga folkstammar befinna sig i väntans tider. Pressen meddelade häromdagen, att en medlem av filippinska nationalförsamlingen uttalat, att den vite mannen bär sig så illa åt på många sätt, att de färgade förr eller senare måste överta världens styrelse. Så långt bör och behöver det väl icke gå, blott européen tillägnar sig något självansvar och kommer underfund med vad klockan är slagen.

Även över världsdelen Afrika ruva väldiga konflikter med krigsanledningar och vapenbrak i sikte.

Sydafrikas europeiska nybyggarestater befinna sig i vanskligt läge. De bygga sin tillvaro för framtiden på förbud för färgade rasers invandring från Asien och ett fåtal vitas herravälde över en manstark afrikansk negerbefolkning. »Endast för européer» står skrivet som motto över detta samhällsskick. Invandringsförbudet kan dock knappast upprätthållas, åtminstone ej efter Asiens frigörelse. Negerbefolkningens likställighet och slutliga övertagande av makten äro sannolikt blott tidsfrågor. De senare plåga redan nu oavlatligt de vita maktinnehavarna.

Beträffande Centralafrika, negerrasens urhem, förhåller det sig för närvarande så, att landet är uppdelat mellan europeiska makter för exploatering men fortfarande bebott huvudsakligen av negrer. Negerrasen är icke något hopplöst släkte. Även den utvecklar sig småningom, i Amerika snabbare under delaktighet i de vitas institutioner, i Centralafrika långsammare. Det svarta folket börjar här och var skapa sig ett politiskt program, vilket som alltid utmynnar i ett första krav på frihet. I Sydafrika kommer kanske rörelsen först till utbrott. Amerikas negrer hava inom sig bildat en federation med klart mål att kunna återvända till sitt gamla urhem Centralafrika och tillsammans med där levande negerbefolkning bilda ett stort rike. Skall en sådan utveckling gå för sig genom frivilliga överenskommelser eller kommer även här vapenmakten

att fälla utslaget i de första skedena? Evolutionen lärer i varje fall sluta med seger för negerrasens likställighet.

I Nordafrika är ställningen också förvirrad och ingalunda något lekverk för det europeiska framträngandet. Det sista har ju inlagt förtjänster om landets uppodling och bebyggande med stöd av den europeiska tekniken. En öppen fråga blir dock alltid befolkningsfrågan eller med andra ord de inföddas lurande anspråk på självbestämmanderätt inom territorier, där de äro till antalet avsevärt övervägande. Egyptens emancipationssträvanden och det långa kriget mot Riffelkabyllerna tala ett tydligt språk.

Hur ställningen är i övrigt vet man icke så noga. Jag erinrar mig outplånligt en episod från hösten 1917. En skandinavisk-holländsk socialdemokratisk kommitté höll då sessioner i Stockholm i syfte att organisera en socialistisk världskongress med uppgift att ingripa medlande i kriget. Utsedda representanter från alla Nordafrikas folk och dessutom för Georgien, Turkestan och Indien kommo hit upp till Stockholm i höstkylan för att framföra sina klagomål över det europeiska väldet. Den nämnda kommittén befanns dock även den vara övervägande europeiskt inställd. Det gavs intet företräde och i det slutliga betänkandet framställdes ej heller yrkanden till förmån för de förtryckta utomeuropeiska folken, varöver särskilt egypterna protesterade i den svenska pressen. Följden blev att 1916 års fredskommitté fick taga hand om pilgrimerna. Den anordnade ett privat möte med fullt hus i Victoriasalen. Där sutto främlingarna, de flesta i nationaldräkter, i en halvcirkel på estraden. Varje deputation framförde sina bekymmer. Det var en unik och lärorik tilldragelse.

Signifikativt för tillståndet synes också vara, att vid den av mig besökta kongressen 1929 i Frankfurt am Main, anordnad av »Ligan mot imperialismen och för nationellt oberoende», tillstädeskommo inga representanter för Nordafrika, därför att de vägrats pass. Således även här hårt mot hårt.

Värnandet av de europeiska nationella minoriteternas rätt måste således i världsfredens intresse kompletteras med ett beaktande av de behärskade utomeuropeiska nationella majoriteternas rätt.

Även den förra rent europeiska angelägenheten ligger illa till. Hatet är obeskrivligt. Man måste ifrågasätta, om ej efter Paris- eller Kelloggspaktens antagande tiden nu vore inne för övervägande jämväl av en revision av fredsfördragens på en eller annan punkt i förhastande antagna gränser. Huru viktig och ömtålig en sådan sak är, visade sig vid interparlamentariska unionens kongress år 1930 i London. Ett dylikt yrkande framställdes där av mig. Den rumäniska gruppen yrkade avslag. Den tyska delegationen sade sig nedlägga sina röster. Presidiet underlät att framställa proposition på mitt av många medels tillrop stödda förslag att åtminstone hänskjuta frågan till övervägande av rådet.

För ögonblicket vilar över folkförbundet segerfredens sista uppmärksammade maktspråk: ingen rubbning i fredstraktaterna. Detta är väl något av en krigsförklaring, en handske kastad mot de besegrade, mot utomeuropeiska nationaliteterna, mot avrustningen, mot världsproblemet, mot de gudomliga lagarna.

Även världsspråket, denna mäktiga fredsgaranti, har drabbats av segerfredens avståndstagande. Den universella vetenskapen, representerad i folkförbundets kommission för intellektuellt samarbete, har avfört ämnet från förbundets dagordning. Denna fråga om andarnas förbrödning utvecklas närmare i en särskild motion.

Fredstraktaten har avrustat fyra stater i hjärtat av Europa. Segrarna lära i alla fall se med obenägenhet, att andra stater gå in för en separat avrustning. Därigenom skulle de dock rycka upp till och stödja den avrustning, som segermakterna själva anbefallt. Den svenska regeringen liksom folkförbundet giva icke heller något besked, om de önska förorda de fyra staternas befrielse från avrustningstvång. Dylig oklarhet bör också undanröjas vid den stundande nedrustningskonferensen.

Med nationalfrågorna sammanhänger en annan angelägenhet med vapenrassel i bakgrunden, nämligen jordens befolkningsfråga. Den vita rasen förfogar över lejonparten av jordens kolonisationsmöjligheter. Trångbodda färgade raser kunna i längden icke finna sig i ett sådant förhållande. Det är lika synd om en liten betryckt människa i Asiens hungerdistrikt som i Europas grottekvarnar. Programmet »endast för européer» är en krigsförklaring.

Till dessa realpolitiska spørsmål anknyta sig åtskilliga konsekvenser, ägnade att också stödja avrustningssträvandena. Dit hör en allmän revision av folkförbundets idéprogram, så att det må återgiva riktlinjerna för skapandet av en enad mänsklighet. En uppriktig kapitulation inför Pariser- eller Kelloggspaktens materiella konsekvenser betyder likaså en frigörelse.

Det ekonomiska kriget mellan staterna är jämväl ett krig och även med detta står militärväsendet i intim förbindelse. Utan någon rimlig pacifiering av världsekonomiens böljegång kan knappast emotses någon rationell lösning av militärfrågan. Ännu mindre kan detta förväntas, så länge det ekonomiska livet fortfarande är inriktat på nationalekonomi, vartill enligt gammal ordning hör nationernas utplundrande av varandra.

Världsgåtan bottnar emellertid icke blott i den mellanfolkliga samfärdseln. Den sociala frågan inom varje stat inverkar lika mycket på fredstillståndet. Världssamhället kan icke uppbyggas med trygghet på en sammanslutning av vulkaner. Fattigdomens avskaffande är ett outrotligt program. Klasskampen pågår på djupen trots civilisationen.

Även här hägrar lika mycket vapenvåldet såsom både den första och sista resursen. Vi finna, att i vår tid diktaturerna till höger och vänster lägga sin politik på denna grund och förbereda enskilda beväpningar. Inbördeskriget står med andra ord för dörren mångenstädes. En nedrustningskonferens får ej underlåta att syssla lika mycket med dessa privata rustningar, understundom stödda av den offentliga makten i den ena eller andra riktningen allt efter dess partipolitiska inställning. Det vore väl, om en officiell nedrustningskonferens funne utvägar att åtminstone gent emot dessa privata krigsberedelser påbjuda en allmän, omedelbar och fullständig avrustning. Även denna angelägenhet får ej saknas på konferensens program.

För anständighetens skull bör väl till sist erinras om världsproblemets

högsta mål, civilisationens omvandling till kultur. Det gäller nämligen andens herravälde över materien. Man kan nog ej begära, att det viktigaste av allt skall i vår tid kunna vägleda en nedrustningskonferens. Den mäktar nog ej heller att lösa alla de förenämnda problemen. I vissa närliggande fall måste den göra det, om den vill komma till något värdefullt resultat. Det övriga gör också sin gärning, om det blott tillåtes ligga uppenbart för konferensens medvetande och på detta sätt befrukta förhandlingarna.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t, med anledning av »den allmänna nedrustningskonferensen» i början av år 1932, måtte:

1) vid konferensen göra gällande, att ett övervägande av världsproblemet och dess ovannämnda fundamentala realiteter måste överskugga diskussionen om avrustning, vilken eljest äventyrar att leda till blinda och oväsentliga resultat;

2) med anledning av 56 § riksdagsordningen före konferensen vid offentliga sammankomster med riksdagen diskutera den svenska konferensinstruktionen.

Stockholm den 1 februari 1931.

Carl Lindhagen.